

ULUSAL VE ULUSLARARASI

FUTBOLCU TRANSFERİNDE

YETİŞTİRME TAZMİNATINA

GENEL BİR BAKIŞ

KADİR AKGÜL - BURÇİN ÇELEN - MURAT ORUÇ⁽¹⁾

Kural olarak bir kulübün bağlı bulunduğu federasyon, o kulüp adına kulübün hak ettiği yetiştirme bedelini talep ya da dava edemez. FIFA düzenlemelerine göre, eğer bir profesyonel futbolcu ile onu yetiştiren kulüplerden hiçbiri ile irtibat kurulamaz ise, ya da futbolcunun ilk defa profesyonel olarak federasyona tescilinden itibaren 18 ay içerisinde onu yetiştiren kulüplerden hiçbiri ortaya çıkmaz ise yetiştirme bedeli, o futbolcunun yetiştirdiği federasyona ya da futbolcu birden fazla ülkede yetişmiş ise bütün federasyonlara orantılı olarak ödenir.

Günümüzde spor eğlence amacıyla yapılan bir aktivite olmaktan çıkmış, teknolojinin de etkisiyle geniş kitlelere ulaşan ekonomik bir iş sahası haline gelmiştir. Yalnızca spor kulüpleri ile sporcuların değil aynı zamanda devletlerin kendilerini ve güçlerini gösterme ve tanıtmaya aracı olarak çok önemli bir vitrin haline gelmiştir. Bütün bu gelişmeler karşısında ekonomik rantın artması ve bu ranttan kulüplerin eşit olarak faydalanamamaları, kulüpler arasında zaten var olan ekonomik uçurumun daha da açılmasına yol açmıştır. Bütün bu gelişmeler karşısında kulüplerin haklarının korunması amacıyla FIFA, yeni müesseselere

başvurmaktadır. Bu yeni müesseselerden birisi de yetiştirme tazminatıdır. Gerçekten de günümüzde futbolcuların çoğunlukla amatör olarak futbola başlayıp daha ziyade ekonomik açıdan kısıtlı imkanlara sahip kulüplerde yetiştikten sonra büyük kulüplere transfer olduğu dikkate alındığında, zaten futbolcuyu ekonomik olarak elinde tutmakta zorlanan kulüplerin bir de onu bedelsiz kaybetmesinin hem hukuki bir yanlışlık hem de kamuoyu vicdanını zedeleyen bir durum olarak karşımıza çıktığı açıkça görülmektedir. Biz bu çalışmamızda, bu yeni müessesenin hukuki boyutunu sizlere kısaca aktarmaya çalışacağız.

(1) İsim sırasıyla: Spor Hukukçuları Derneği Başkanı, Başkan Yardımcısı, Genel Sekreteri

**BİR TERİM TARTIŞMASI:
YETİŞTİRME TAZMİNATI -
YETİŞTİRME BEDELİ**

“Yetiştirme Tazminatı”, Profesyonel Futbol Ve Transfer Talimatı’nın “Yetiştirme Tazminatı” başlıklı 20. maddesinde düzenlenmiştir. Aslında “tazminat” ibaresi bu hususta gerek uluslararası gerekse milli mevzuatta ifade edilmek istenilen anlamı da tam olarak karşılamamaktadır. Burada, klasik tazminat teriminde husule geldiği üzere, kusur ile ya da kimi zaman da kusursuz olarak verilen bir zararın giderilmesi olarak değil de daha çok kulüpler tarafından ekonomik bir risk alınarak küçük yaştan itibaren yatırım yapılan futbolcunun, başka bir kulübe geçmesiyle bir nevi ödüllendirmesi², onurlandırılması ve mali nedenlerle futbolcuyu elinde tutamayan kulübün futbol profesyonalizmine³ bulunduğu katkıdan dolayı desteklenmesi amacıyla, bonservisten ayrı olarak bir bedelin kulüplere ödenmesi söz konusudur. Meseleyi kavramaya çalışırken ya da uyuşmazlıkları çözerken, Türkçe’ye pek de kötü bir şekilde çevrilmiş bu hükme olan yaklaşımın evrensel bir kavram olan hakkaniyet ile birlikte düşünüldüğünde, “tazminat” yerine “bedel” teriminin kullanılmasının aslında ne kadar büyük farklılıklar olduğu yadsınmamalıdır. Bu terim farklılığının uygulamada pratik bir önemi

yok gibi gözükse de, müessesenin ruhunu(ratio) anlamak için kanaatimizce oldukça önemli bir farklılıktır. Bu çalışmamızda bundan sonra “yetiştirme tazminatı” yerine “yetiştirme bedeli” terimini kullanacağımızı da hemen belirtelim.

**YETİŞTİRME BEDELİ
MÜESSESESİNİN SUJELERİ:
KULÜP, FUTBOLCU, FUTBOL
FEDERASYONU**

“Yetiştirme bedeli”; kulüp, futbolcu (amatör, profesyonel) ve Futbol Federasyonu’ndan oluşan üçlü bir ilişki çerçevesinde yürüyen iki ayrı müessesedir. Bu ilişkinin daha da net anlaşılabilmesi için; kulüp, amatör futbolcu, profesyonel futbolcu ve Futbol Federasyonu terimlerinden ne anlaşılması gerektiği konularına da değinmek zordur.

A. KULÜP

“Profesyonel Futbol ve Transfer Talimatı”nda tanımlandığı üzere Kulüp, futbol dalında faaliyeti bulunan, mevzuata uygun olarak kurulmuş ve Federasyonca tescil edilmiş dernek veya şirketleri ifade eder. Profesyonel Futbol Takımı ise, yine aynı talimatta “profesyonel liglere tescil edilen kulüplerin, bu liglere katılan takımları” olarak belirtilmiştir. Futbol takımı gerek profesyonel liglere gerekse amatör liglere

(2) Futbolcuların Statüleri ve Transferlerini Düzenleyen Talimat’ın 4 numaralı ekinin 2. maddesinin gerekçesi, bu bedelin “mali bir ödül” olduğunu belirtmektedir. Ayrıca haksız yere futbolcusu ile sözleşmesini fesheden kulübün yetiştirme bedeli talep edememesi de kanaatimizce görüşümüzü desteklemektedir.

(3) “Futbol profesyonalizmi” terimi için bkz ileride sf.3

tescil edilmiş bütün kulüpler “Yetiştirme bedeli”nin süjesi olabilirler. Taraf olma noktasında bir kulübün profesyonel ya da amatör ligde yer alması hiçbir farklılık yaratmaz.

B. FUTBOLCU

Futbolcuların statüsü amatör ve profesyonel olmak üzere iki ayrı kategoriye ayrılır.

1. Amatör Futbolcu

Amatör Futbolcu terimi, “Türkiye Futbol Federasyonu Amatör Futbol ve Kulüp Değişirme Talimatı” uyarınca “futbol faaliyetine katılması ile ilgili zorunlu giderler (konaklama, malzeme, sigorta ve antrenman giderleri) dışında herhangi bir ücret almayan futbolcuları” ifade etmek üzere kullanılır (md 4)⁴. Amatör futbolcular profesyonel resmi lig ve kupa müsabakalarında oynayamazlar. “Amatör futbolcu” ile “lisanslı amatör futbolcu” birbirinden ayrı iki kavramdır. Teorik perspektifte, bir kimsenin “amatör futbolcu” olarak nitelendirilmesi için herhangi bir alt ya da üst yaş sınırı ko-

nulamaz. Bir kimse ister 4 yaşında⁵ isterse 40 yaşında olsun amatör futbolcu olarak nitelendirilebilir. Ancak, amatör futbolcu olarak lisans almak için amatör futbolcunun, Türkiye Futbol Federasyonu Amatör Futbol ve Kulüp Değişirme Talimatı 6. maddesinde belirtildiği üzere 8 yaşını bitirmiş olması gerekir. Sonuç olarak, Türkiye’de bir amatör futbolcunun amatör futbolcu lisansı (filiz lisans) alabilmesi için 9 yaş sınırı vardır diyebiliriz. Lisans amatör futbolcuların müsabakalara⁶ katılabilmeleri amacıyla Federasyon tarafından verilen belgedir. (AFKDT md. 4). FIFA’nın Futbolcuların Statüleri ve Transferlerini Düzenleyen Talimat’ı da amatör futbolcu “futbol faaliyetine yalnızca eğlence veya hobi amaçlı katılan ve bu faaliyeti karşılığında hiçbir ücret almayan ve daha önce de almamış kimseler” olarak tanımlar. Yine aynı talimat amatör futbolcu ile tescilli olduğu kulübü arasında kural olarak herhangi bir yazılı sözleşme olmaması gerektiğini de ifade eder. Futbolcunun amatörlüğü, deyim yerindeyse “amatör

(4) AFKDT md. 4’de söz edilen “zorunlu giderler”in ne olacağı sınırlı olarak sayılmamıştır. Bazı ülkelerde, amatör futbolcunun zorunlu giderler adı altında belirli dönemlerle belirli miktarlar almasına da cevaz verilmiştir. Örnek olsun; Avustralya’da amatör bir futbolcu için kulübü futbolcuya en fazla haftalık 100 Avustralya Doları zorunlu gider ödemesi yapılabilir. Eğer futbolcuya haftalık 100 Avustralya Dolarından fazla ödeme yapılıyorsa ise kulüp o futbolcunun zorunlu giderlerinin 100 Avustralya Dolarından fazla olduğunu kanıtlamakla mükelleftir. Kulübün bunu kanıtlayamaması durumunda o futbolcu profesyonel addedilir ve kulüp o futbolcuyla Profesyonel Futbolcu Sözleşmesi imzalamak zorunda kalır.

(5) Tescil yaşı alt sınırı değişik Federasyonlar tarafından farklı alt sınırlarla belirlenmiş olabilir. Örnek olsun; Avustralya’da 5 yaşındaki bir futbolcu amatör ya da profesyonel olarak tescil edilebilirken Türkiye’de bu alt sınır 9’dur.

(6) FIFA da amatör futbolcunun, “Organized Football” olarak ifade edilen futbol müsabakalarına katılması için amatör olarak lisansının varlığını zorunlu şart olarak düzenlemiştir. “Organized Football” teriminin içerisinde FIFA, konfederasyonlar, federasyonlar (örnek olsun, Türkiye Futbol Federasyonu) gibi kurumların düzenlediği futbol müsabakaları girer (ayrıca futsal, kumsal futbolu vs.).

futbolcu sözleşmesi” gibi bir sözleşmenin varlığına göre belirlenmez⁷.

2. Profesyonel Futbolcu

Profesyonel futbolcunun ne anlama geldiğini açıklamadan önce FIFA'nın futbola bakış açısını göz önüne sermek maksadıyla bir hususa dikkat çekmekte fayda görüyoruz. FIFA “Futbolcuların Statüleri ve Transferlerini Düzenleyen Talimat” bir değişikliğe giderek düzenlemelerinde “profesyonel” terimini “non-amateur” yani “amatör olmayan” terimine tercih etmiştir. Gerekçe olarak da bu yeni terminolojinin ilerleyen yıllarla beraber “futbolda profesyonelizm”in geçirdiği evrimi anlatmak için daha uygun düşeceğini belirtmiştir. Futbolda profesyonelizm, futbolun artık eğlence için yapılan bir spor faaliyeti olmaktan çıkıp *gelir kaynağı* olması ve *meslek edinmeye* konu olabilmesi anlamına gelir. Amatörlük ya da profesyonellik statüsü yaşa göre değil ve fakat futbolcunun katıldığı futbol faaliyeti ile ilgili zorunlu giderler haricinde bir ücret alıp almamasına göre belirlenir. FIFA “Futbolcuların Statüleri ve Transferlerini Düzenleyen Talimat” uyarınca futbolcunun profesyonel olarak adlandırılması için zorunlu giderler dışında futbol faaliyetine katıldığı için futbolcunun bir ücret

alıyor olmasının yanında bir de kulübü ile arasında profesyonel futbolcu sözleşmesinin varlığı aranır. Türk mevzuatında ise profesyonel futbolcu FIFA Talimatına benzer şekilde düzenlenmiştir. PFTT md 16 profesyonel futbolcu “Bir kulüple sözleşme yapmış olan ve futbol faaliyetlerine katılması ile ilgili zorunlu giderlerden daha fazla miktarda ödeme yapılan futbolcudur” şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca yine aynı talimatın 17. maddesinin 1. fıkrası ile her profesyonel futbolcunun kulübü ile Federasyonca öngörülecek yazılı tip sözleşme imzalaması zorunludur.

C. FUTBOL FEDERASYONU

Futbol Federasyonu kulüplerin ülkelerinde tescilli buldukları federasyonları ifade eder. Federasyon'un yetiştirme bedeli müessesesi içersisinde muhakkak ki önemli bir yeri vardır. Kulüplerin yaptığı yetiştirme masraflarının miktarlarının ne olduğunu, kategorilerini, yetiştirme bedelinin ödenmemesi halinde uygulanacak yaptırımları hep futbol Federasyonları belirler. Ayrıca uluslararası futbolcu transferinde bazı hallerde Federasyonların da bedeli kendi adına talep hakları vardır. Bu konuya yeri geldiğinde ayrıntılı olarak değineceğiz.

(7) CAS, “2004/A/691 no. 76 & 77” numaralı kararlarında, amatör bir futbolcuyla kulübü arasındaki yazılı bir sözleşmenin varlığının mevzuatlarda yer alan “sözleşmeye uygulanan hükümlerin” tatbiki için کافی olmadığını başka bir deyişle amatör statünün “amatör futbolcu sözleşmesi” gibi bir sözleşmeye bağlı olarak var olmadığını binaenaleyh statünün futbolcunun yapılan güncel masrafların dışında bir ücret alıp almadığına göre belirleneceğini belirtmiştir. Ayrıca anılan kararlarda CAS, amatör futbolcu ile mali kaygılar yüzünden sözleşmenin yapılmasının statü açısından gereksizliğine amatör futbolcunun profesyonel statüye geçtiğinde kulübün çıkarlarının hali hazırda “yetiştirme bedeli” hükümlerince korunduğunu ifade ederek bu hususa dikkat çekmiştir.

YETİŞTİRME BEDELİ

A. TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU'NA TESCİLLİ KULÜPLER ARASINDA YAPILAN FUTBOLCU TRANSFERLERİNDE YETİŞTİRME BEDELİ

1. Genel Olarak

Profesyonel Futbol ve Transfer Talimatı'nın 20. maddesine göre yetiştirme bedeli; *aa) amatör futbolcunun profesyonelliğe geçişinde ve bb) daha sonra profesyonel statüsünü bozmadan yapacağı müteakip transferlerde o amatör futbolcunun 12 ve 23 yaşları arasında gerçekleşen eğitiminin ve yetiştirilmesinin bir karşılığı olarak onu eğiten ve yetiştiren kulübe, yeni kulübü tarafından ödenen meblağı ifade eder. Yine aynı maddeye göre eğitimin 12 yaşından sonra başlaması halinde fiili başlama tarihinden⁸ itibaren hesaplama yapılacaktır.*

2. Yetiştirme Bedelinin Hesaplanması

Yetiştirme bedelinin hesaplanmasında esas olan, kulüplerin kendi aralarında anlaşmaya varmalarıdır. Ancak bir anlaşmanın mümkün olmaması halinde, aşağıdaki esaslar üzerinden yetiştirme bedeli hesaplanır.

a) Profesyonelliğe Geçişte Hesaplama

Futbolcunun ilk profesyonelliğine geçişinde yetiştirme bedeli futbolcuyu yetiştiren kulüplerin kategorileri ve bu kategoriler için Türkiye Futbol Federasyonu tarafından belirlenen miktarlar esas alınarak hesaplanır (PFTT md 20/ B-1). 2006 – 2007 Futbol Sezonu için bu kategoriler aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir:

• Birinci Kategori:

Türkiye Profesyonel Birinci Süper Ligi Kulüpleri, (40.000 EURO)

• İkinci Kategori:

Türkiye Profesyonel İkinci Ligi A Kategorisi Kulüpleri, (20.000 EURO)

• Üçüncü Kategori:

Türkiye Profesyonel İkinci Ligi B Kategorisi Kulüpleri, (5.000 EURO)

• Dördüncü Kategori:

Türkiye Profesyonel Üçüncü Ligi Kulüpleri ve Amatör Liglerde Yer Alan Kulüpler. (2.000 EURO)

Çok genç futbolculara ait yetiştirme bedelinin yüksek seviyede saptanmaması amacıyla, futbolcunun 12. yaşına girdiği ve 15. yaşını tamamladığı sezon sonu arasındaki dört yıllık tescil süresi için hesaplamada, futbolcunun kulübünün kategorisine bakılmaksızın dördüncü kategori esas alınır (PFTT md.20)⁹. Yine aynı madde, hesaplamalarda kulüplerin fiili yetiştirme zamanındaki kategorilerinin değil de ilgili

(8) Ancak her halükarda yetiştirme bedeli, futbolcunun lisanslı olduğu dönemler dikkate alınarak hesaplanır.

(9) Eski Profesyonel Futbolcu ve Transfer Talimatında 12–15 yaş arası "üç yıllık" dönem denmekteydi. Bu konuda ciddi sıkıntılar baş gösteriyordu. Yeni düzenlemeyle 15. yaşın tamamlanmasına kadar 4 yıllık süreç denilerek bu karşılığın da önüne geçilmiş oldu. Bu değişiklikte FIFA'nın yeni talimatının da etkisi büyük olmuştur.

transferin yapıldığı tarihteki kategorilerinin tüm yetiştirme süresi için dikkate alınacağını hüküm altına almıştır. Yetiştirme bedelinin hesaplanmasında yaş tashihleri dikkate alınmayacaktır. Kural olarak, yetiştirme bedelini hesaplarken futbolcu 12 yaşından itibaren yetiştiren kulübün(kulüplerin) bulunduğu kategorilerdeki miktarlar futbolcunun o kulüp veya kulüplerde amatör olarak tescilli olduğu yıl sayısı ile çarpılır. Aynı sezon içerisinde birden fazla kulübe tescil yapılmış amatör futbolcuların profesyonelliğe geçmeleri halinde, o sezon içerisinde sadece en son tescil edildiği kulübün yetiştirme bedeli talep etme hakkı vardır.

Örnek: Futbolcu (A), 7 yaşından beri Türkiye Profesyonel İkinci Ligi B Kategorisi Kulüplerinden (B) Kulübünde amatör olarak futbol oynamaktadır. 11 yaşında amatör olarak lisans alan (A) aynı yıl kulübü adına Federasyona tescil edilmiştir. (A) 16 yaş bitince, (B) Kulübünün ve velisinin muvafakatiyle kulüp değiştirerek Türkiye Profesyonel İkinci Ligi A kategorisi Kulüplerinden (İ) Kulübüne geçmiştir Ardından kendisini yıllardır takibe alan ve yeteneğini fark eden Türkiye Profesyonel Birinci Süper Ligi Kulüplerinden (F) ile, velisinin izni de alınmak suretiyle 19 yaşında Profesyonel Futbolcu Sözleşmesi imzalamıştır.

Hesap:, her ne kadar 11 yaşında B Kulübü adına tescil edilmiş olsa da yetiştirme bedeline 12 ya-

şından sonraki dönem esas alınacaktır(Olayda 12-15.yaşın sonu). 12. yaştan önceki süreç için B kulübü yetiştirme bedeli talep edemez. B kulübü 3. kategoride yer alır. Yıllık 5.000 EURO yetiştirme bedeline hak kazanmış gibi gözükse de 12 - 15 yaş arasındaki 4 sezon için 4. kategori miktarı esas alınacağı için bu 4 yıl için yıllık 2.000 EURO yani $4 \times 2.000 = 8.000$ Euro yetiştirme bedeline hak kazanmış olur. Ayrıca futbolcunun 15-16. yaşın sonu arası 1 yıllık daha yetiştirilmesi için 5.000 EURO yetiştirme bedeline daha hak kazanır. Yani B Kulübü toplam olarak 13.000 EURO yetiştirme bedeli talep edebilir.

Ayrıca futbolcu 17 - 19 yaş arasında 2 yıl yetiştiren ve eğiten İ Kulübü, 2. kategoride yer aldığı ve yıllık 20.000 Euro yetiştirme bedeline hak kazandığı için $2 \times 20.000 = 40.000$ EURO yetiştirme bedeline hak kazanır. Sonuç olarak F, A'yı yetiştiren ve eğiten kulüplere toplam 53.000 EURO yetiştirme bedeli ödemelidir.

b) Futbolcunun Profesyonel Statüsünü Bozmadan Yapacağı müteakip Transferlerde Hesaplama

ı) Profesyonel Futbolcunun Alt Kategoriden Üst Kategorideki Bir Kulübe Transfer Olması Halinde

Bu durumda ödenecek yetiştirme bedeli; eski kulübündeki tescil süresi ile yeni kulübün bulunduğu kategoride belirtilen yetiştirme miktarı çarpılarak bulunur.¹⁰ Ayrıca futbolcunun aynı sezon içerisinde

(10) Burada dikkat edilirse, futbolcu transfer eden "yeni kulübün" kategorisi hesaba esas alınır.

de daha üst kategorideki bir kulübe transfer olması halinde, futbolcunun son kulübünün yetiştirme bedeli hakları saklı kalmak kaydı ile önceki kulübün yetiştirme bedelinden kaynaklanan kaybı yeni kulübü tarafından ödenir. Futbolcunun son kulübüne tescil süresinin bir sezondan az olması halinde, yetiştirme bedeli hesaplanırken bir sezonluk yetiştirme bedeli esas alınır.

ii) Profesyonel Futbolcunun Aynı Kategorideki Kulüpler Arasında Transfer Olması Halinde

Bu durumda futbolcunun son kulübünün eski kulübüne ödeyeceği yetiştirme bedeli, eski kulübün bulunduğu kategorideki miktar ile futbolcunun eski kulübünde tescilli olduğu sezon sayısı çarpılarak bulunur. Ancak burada dikkati çekilmesi gereken bir husus vardır ki o da 3. ve 4. kategorilerde yer alan bir kulübe tescilli futbolcunun aynı kategoride kulüp değiştirmesi halinde, kayıtlı olduğu son kulübünün önceki transfer için ödemiş olduğu yetiştirme bedelinin son kulüp tarafından yetiştirme bedeli ile birlikte ayrıca ödenecek olmasıdır. Eğer bu durumdaki bir futbolcu aynı sezon içerisinde daha üst kategorideki bir kulübe transfer olur ise, futbolcunun son kulübünün yetiştirme bedeli hakları saklı kalmak kaydı ile önceki kulübün yetiştirme bedelinden kaynaklanan kaybı yeni kulübü tarafından ödenir. Futbolcunun son kulübüne tescil süresinin bir sezondan az olması halinde, yetiştirme bedeli he-

saplanırken bir sezonluk yetiştirme bedeli esas alınır.

iii) Profesyonel Bir Futbolcunun Yüksek Kategorideki Bir Kulüpten Düşük Kategorideki Bir Kulübe Transfer Olması Halinde

Burada da futbolcunun son kulübünün eski kulübüne ödeyeceği yetiştirme bedeli, eski kulübün bulunduğu kategorideki miktar ile futbolcunun eski kulübünde tescilli olduğu sezon sayısı çarpılarak bulunur. Eğer bu durumdaki bir futbolcu aynı sezon içerisinde daha üst kategorideki bir kulübe transfer olur ise, futbolcunun son kulübünün yetiştirme bedeli hakları saklı kalmak kaydı ile önceki kulübün yetiştirme bedelinden kaynaklanan kaybı yeni kulübü tarafından ödenir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir düzenleme daha vardır ki o da 1, 2 ve 3. kategorilerde yer alan bir kulüpte profesyonel olarak tescilli bir futbolcunun, 4. kategoride yer alan bir kulübe transfer olması halinde yetiştirme bedelinin ödenmeyecek olmasıdır. Eski kulüp tarafından talep edilemeyen bu yetiştirme bedeli, eğer futbolcu iki yıl içerisinde yeniden üst kategorideki bir kulübe transfer olursa canlanır. Kısacası eski kulübün yetiştirme bedeli hakkı bu durumda 2 yıl saklı kalır. Futbolcunun son kulübüne tescil süresinin bir sezondan az olması halinde, yetiştirme bedeli hesaplanırken bir sezonluk yetiştirme bedeli esas alınır.

3. Geçici Transferde Yetiştirme Bedeli

Geçici transfer; adından da anlaşılacağı gibi, futbolcuların geçici olarak kulüp değiştirmesi anlamına gelir. Geçici transfer de idari anlamda bir transferdir. Futbolcuların transferini ve tescilini düzenleyen genel hükümlere tabidir. Geçici transfer asgari olarak iki tescil dönemi arasındaki süre için yapılabilir. Kural olarak geçici transferde yetiştirme bedeli ödenmez. Profesyonel futbolcunun alt kategoriden üst kategoride bir kulübe profesyonel statüsünü bozmadan geçici transfer olması halinde önceki kulübün yetiştirme bedelinden kaynaklanan kaybı futbolcuyu geçici olarak transfer eden kulüp tarafından ödenir. Ancak, futbolcunun müteakip transferlerinde geçici kulübün yetiştirme bedeli talep etme hakkı yoktur. FIFA talimatlarındaki ve PFTT'de yer alan bazı istisnai durumlarda yetiştirme bedeli talep edilebilir. Bunlara yeri geldikçe değineceğiz

4. Yetiştirme Bedelinin Talep Edilemeyeceği Bazı Durumlar

i) Kulübün Sözleşmeyi Haksız Yere Feshi

Profesyonel futbolcu sözleşmesi kulübün haksız bir eylemi ile feshedildi ise, söz konusu kulüp yetiştirme bedelini talep edemez. Tek taraflı fesih ihbarı üzerine Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu konuyu inceleyerek kusurlu tarafı belirler. Kulübün kusurlu olduğuna karar verilmesi ile bu kara-

rın kesinleşmesiyle kulübün o futbolcu için yetiştirme bedeli isteme hakkı sona erer. Ancak haksız fesih sonunda kulübün haksız fesih bedeli ödemesi gereken bir durum ortaya çıkarsa yetiştirme bedeli talep edilebilir.

ii) Amatör Statünün Yeniden Kazanılması

Bir profesyonel futbolcunun amatör statüsünü yeniden kazanabilmesi için; kulübü ile olan sözleşmesinin sona ermiş veya karşılıklı olarak fesih edilmiş olması ve profesyonel olarak en son oynadığı resmi müsabaka tarihi üzerinden 30 günlük bir sürenin geçmiş olması zorunludur. Bu durumda amatör statüsünü kazanan futbolcunun kulübünden, eski kulübü yetiştirme bedeli talep edemez. Sözleşmesi sona erip de amatörlüğe dönüş yapan futbolcu, eğer 30 ay içerisinde yeniden profesyonel olur ise sözleşmesinin sona erdiği kulübün yetiştirme bedeli talep etme hakkı tekrar **canlanır**. Ancak bu durumda **ilk defa profesyonel statünün kazanıldığında söz konusu olduğu gibi** bir yetiştirme bedeli futbolcunun amatörlüğe dönüş yaptığı kulüp tarafından **talep edilemez**. 30 aylık sürenin geçmesinden sonra profesyonelliğe dönüşte ise önceki kulüpler yetiştirme bedeli talep edemezler.

iii) Faal Futbolculuğun Sona Ermesi

PFTT md 22'ye göre, bir profesyonel futbolcu kulübü ile olan sözleşmesi sona erdikten sonra faal futbol oynamayı sona erdirir ve bu-

nu yazılı olarak Federasyona bildirir ise en son kulübünün futbolcusu olarak 30 ay süre ile Federasyon'da kayıtlı olmaya devam edecektir. Bu dönem, futbolcunun kulübü futbol oynamayı sona erdirdiği sezonun sonundan itibaren hesaplanır. Profesyonel futbolcunun kulübü futbol oynamayı sona erdiren futbolcudan sözleşmesinin sona ermesinden üzerine herhangi bir bedel talep edemeyecektir. Futbolcu yukarıda zikredilen 30 aylık süre içerisinde yeniden profesyonel futbolcu olarak sözleşme yapmak ister ise, önceki kulüplerin yetiştirme bedeli talep hakları saklıdır. Futbolcunun 30 aylık süre sonunda profesyonel sözleşme imzalaması halinde ise önceki kulüpler yetiştirme bedeli talep edemez.

5.Yetiştirme Bedelini Ödememenin Sonuçları

PFTT md. 20'ye göre yetiştirme bedelini ödeyecek kulüp futbolcusu ile imzaladığı sözleşmenin tescilinden önce bu bedeli ödemelidir. Aksi halde sözleşme tescil edilmez.

6. İhtilafların Halli

Profesyonel Futbolcu ve Transfer Talimatı'nın 20. maddesinde belirtildiği üzere yetiştirme bedeli hususunda ihtilaf çıkması halinde Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu yine aynı talimatta belirtilen ilke ve esaslar doğrultusunda karar verir. Talimatta hükme bağlanmamış hususlar hakkında Futbol Federasyonu karar vermeye yetkilidir (PFTT md. 38). Yönetim kurulu kararlarına karşı itiraz edilebilir. İtirazın vuku bulması halinde Tah-

kim Kurulu ihtilafı kesin karara bağlar.

B. ULUSLARARASI FUTBOLCU TRANSFERİNDE YETİŞTİRME BEDELİ

1. Uluslararası Futbolcu Transferi

Uluslararası futbolcu transferi, bir futbol federasyonunda tescilli bir futbolcunun diğer bir futbol federasyonunda tescilli bir kulüp tarafından transfer edilmesi demektir. Uluslararası futbolcu transferinde FIFA Dünya genelinde yetiştirme bedeli uygulamasında yeknesaklığın sağlanması amacıyla birtakım düzenlemeler yapmıştır. Yurt dışında herhangi bir Ülke Federasyonunda tescilli olan futbolcuların Türkiye'de lisans ve tescil işlemlerinin yapılmasında FIFA Kuralları uygulanır.Uluslararası transferler, transfer ve tescil dönemlerine bağlı olarak yapılır. Aşağıda yeri geldiğinde bu düzenlemelere değinmeye çalışacağız.

2. Futbolcunun Yetiştirilmesi

FIFA düzenlemeleri uyarınca, bir futbolcunun yetiştirilmesi ve eğitimi 12 ila 23 yaş arası gerçekleşir. Burada FIFA genel geçer bir kural koymuş ve bu kural ile bir futbolcunun sportif eğitiminin ve yetiştirilmesinin en fazla 23. doğum gününü içine alan sezon sonuna kadar sürebileceğini belirtmiştir. Yetiştirme bedeli kural olarak futbolcunun 12 ila 21 yaşları arasında gördüğü sportif eğitim

için ödenir. Demek ki futbolcunun 23. yaş gününü içine alan sezonun sonuna kadar yapılacak uluslararası transferlerde, o futbolcunun 12 ila 21. yaş arası aldığı sportif eğitim için yeni kulüp eski kulübe(lere) yetiştirme bedeli ödeyecektir. Yetiştirme bedelinin futbolcunun 12 ila 21 yaşları arasında gördüğü sportif eğitim için ödeneceği ana kuralının iki önemli istisnası mevcuttur. Bunlardan *ilki* “futbolcunun sportif eğitimini 21 yaşından önce tamamladığı durumlarda” söz konusu olur. Bu halde yetiştirme bedeli o futbolcunun sportif eğitimini tamamlanmasına kadar geçen süre için hak edilir. Bu husus objektif verilerle tespit edilemez, daha çok somut olaya göre değişiklikler gösterir. CAS, 2003 yılında verdiği bir karar ile bu hususu şu şekilde ortaya koymuştur **“Bir futbolcu ilk profesyonel sözleşmesini 17 yaşında yapmıştır. İlk sezonunda kulübünün A takımında (yani as kadroda) 15 maça çıkmış bunun yanında teknik özellikleri ve hızı dikkat çekmiştir. Bu da gösterir ki o futbolcu ikinci sezon başlamadan 18 yaşında bir profesyonel olarak sportif eğitimini tamamlamıştır.”**¹¹” Yine CAS, 2004 yılında **18 yaşındaki bir futbolcu hakkın-**

daki yetiştirme bedeli ihtilafında verdiği kararda, futbolcunun kulübü tarafından en yetenekli oyuncu ve as kadro oyuncusu olarak nitelendirilmesini ve o oyuncunun bütün maçlarda hat-ta milli takımda düzenli görev almasını ardından başka bir kulübe sezon başına 6 haneli rakamlara ulaşan bir bedelle 4 yıllık geçici transferinin gerçekleşmesini, o futbolcunun sportif eğitimini tamamlaması açısından bir ölçüt olarak ele almıştır. İkinci istisna ise futbolcunun ilk defa 12 yaşından daha sonraki bir tarihte tescil edilmiş olmasıdır ki bu halde yetiştirme bedeli futbolcunun tescil edildiği ve eğitimini tamamladığı (en fazla 21. yaş gününe ulaştığı sezon sonuna kadar) zaman dilimi için hak edilir ancak her halükarda yetiştirme bedeli en fazla futbolcunun 23. yaş gününü içine alan sezonun sonuna kadar yapacağı kulüp değiştirmelerde ödenir. Örneğin bir futbolcu 24 yaşında bir kulübe transfer olursa yeni kulüpten yetiştirme bedeli istenemez. Bu durumda yetiştirme bedelinden ayrı bir müessese olan “dayanışma mekanizması”¹² devreye girer. Ayrıca belirtelim ki futbolcunun sportif eğitimi ve geliştirilmesi için yetiştirme bedeli talep

(11) FIFA talimatında sportif eğitim, yetiştirme ve geliştirme terimleri kullanılmıştır.

(12) Espi PFTT’de dayanışma mekanizmasına benzer bir hüküm mevcuttu. Şimdi ise daha önce ödenen yetiştirme bedelinin mutad yetiştirme bedelinden gayri ödenmesi durumu vardır. Ancak bunların hepsi 20. maddede Yetiştirme Bedeli başlığı altında yer alır. TFF, konuya hakim olmadığından FIFA Düzenlemelerindeki mekanizmaları yanlış yorumlamaktadır. “Solidarity Mechanizm” yalnızca uluslararası transferde uygulanacak ancak ulusal federasyonların da düzenleyebileceği bir kulüpler arası dayanışma mekanizmasını ifade eder. Ayrı bir madde başlığında ciddiyetle düzenlenmesi kanaatimize daha isabetli olacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz: www.sporhukukulariorg/makaleler/sldrt.pdf

edilirken futbolcunun etkin olarak yetiştirildiği dönemler dikkate alınır yoksa futbolcunun kendisine hiçbir emek sarf edilmeden kulüpte geçirdiği yıllar dikkate alınmaz.¹³

3. Yetiştirme Bedeline hak Kazanılan ve Kazanılamayan Durumlar

Yetiştirme bedeli aşağıdaki iki halin varlığı halinde talep edilebilir;

i) Bir futbolcunun ilk defa profesyonel olarak tescil edilmesi (ilk defa profesyonelliğe geçiş) hali:

Amatör bir futbolcu, 23. doğum gününü içine alan sezonun sonuna kadar ilk defa profesyonel sözleşme imzalamak suretiyle başka bir kulübe transfer olduğunda, yeni kulübü, futbolcunun eğitimi ve yetiştirilmesinde katkısı bulunan önceki kulüplere, futbolcunun yeni federasyonuna profesyonel olarak tescil edildiği tarihten itibaren 30 gün içerisinde yetiştirme bedelini ödemek zorundadır.

ii) Bir profesyonel futbolcunun profesyonel statüsünü bozmadan, farklı iki federasyona bağlı kulüpler arasında, 23. doğum gününü içine alan sezonun sonuna kadar gerçekleşen transferi

Bu durumda ise futbolcuyu yetiştiren bütün kulüpler değil, yalnızca son kulüp yetiştirme bedeline hak kazanır. Transferin futbolcunun sözleşmesi devam ederken ya da sona erdikten sonra gerçekleşmesi burada önemli değildir. Bu durumda da futbolcunun yeni fe-

derasyonuna tescil edilmesinden itibaren 30 gün içerisinde yeni kulüp yetiştirme bedelini ödemek zorundadır.

iii) Ayrıca uluslararası geçici transfer halinde de yetiştirme bedeli aynen normal olarak talep edilir.

Aşağıdaki hallerde ise yetiştirme bedeli talep edilemeyecektir:

Önceki kulübün sözleşmeyi haksız feshi:

Futbolcusu ile olan sözleşmesini haksız yere fesheden bir kulüp, o futbolcunun başka bir kulübe transfer olması halinde yetiştirme bedeli talep edemeyecektir (sözleşme korunma süresinde olsun ya da olmasın). Burada, yetiştirme bedelinin o futbolcuya verilen emek ve yapılan yatırımın karşılığı olarak verildiği göz önüne alındığında, sözleşmeyi haksız yere fesheden kulübün de bedel talep edememesi kanaatimizce hakkaniyete uygun bir yaklaşım olmuştur. Ancak futbolcu sözleşmesini haksız yere feshederse yeni kulüp eski kulübe yetiştirme bedeli ödemek zorundadır.

Futbolcunun 4. kategoride yer alan bir kulübe transferi:

Bir futbolcu 4. kategoride yer alan bir kulübe transfer olursa eski kulübü yetiştirme bedeli talep edemeyecektir. Yalnız burada dikkat edilmesi gereken bir husus vardır o da bir futbolcunun ilk defa profesyonel sözleşme imzalamak suretiyle 23. doğum gününü içine

(13) bkz: CAS 2004/A/560 numaralı CAS kararı.

alan sezonun sonuna kadar başka bir 4. kategori kulübüne transfer olması halinde eski kulübün yetiştirme talep edebileceğidir.

Futbolcunun amatör statüsünü geri kazanması:

Transfer ile futbolcu amatör statüsüne geri dönüyor ise o futbolcunun eski kulübü yetiştirme bedeli talep edemez. Amatör statüsünü kazanan futbolcunun kulübünden, eski kulübü yetiştirme bedeli talep edemez.

Sözleşmesi sona erip de amatörliğe dönüş yapan futbolcu, eğer 30 ay içerisinde yeniden profesyonel olur ise sözleşmesinin sona erdiği kulübün yetiştirme bedeli talep etme hakkı tekrar **canlanır**.

Futbolcunun 23. doğum gününü içine alan sezonun sona ermesinden sonra yapacağı transferlerde zaten genel kural gereği hiçbir durumda yetiştirme bedeli söz konusu olmayacaktır.

4. Yetiştirme Bedelinin Hesaplanması

Yeri gelmişken belirtelim ki **kulübün yetiştirme bedelini talep hakkı, bu hakkın doğumundan iki yıl geçmekle sona erer**. Yetiştirme bedelinin hesaplanması için, ilk önce o futbolcunun eğitimi ve yetiştirilmesi için yapılan masrafları tespit etmek gereklidir.

FIFA her kulüp için ayrı hesaplama yapılması yerine, bu müessesenin bir düzene oturtulması ve ihtilafların en aza indirilmesi amacıyla dünyadaki bütün kulüpleri, kıtalarda yer alan 6 konfederasyon başında aşağıdaki şekilde 4 ayrı kategoriye bölmüştür. Bu kategoriler ve her bir kategorideki kulübün yetiştirme masrafları her takvim yılının başında yeniden değerlendirilerek ilan edilir. :

(Bkz. Tablo)

Her bir konfederasyona bağlı ülkelerin futbol federasyonları da, kendisine bağlı kulüpleri 4 kategoriye ayırmıştır. UEFA'ya bağlı Türkiye Futbol Federasyonu da bizim kulüplerimizi, ülke içi yetiştirme bedeli konusunu anlatırken belirttiğimiz üzere 4 kategoriye ayırmış-

Konfederasyon	1.Kategori	2.Kategori	3.Kategori	4.Kategori
AFC	40.000 USD	10.000 USD	2.000 USD	YOK ¹⁴
CAF	30.000 USD	10.000 USD	2.000 USD	YOK
CONCACAF	40.000 USD	10.000 USD	2.000 USD	YOK
CONMEBOL	50.000 USD	30.000 USD	10.000 USD	2.000 USD
OFC	30.000 USD	10.000 USD	2.000 USD	YOK
UEFA	90.000 EURO	60.000 EURO	30.000 EURO	10.000 EURO

(14) Bazı konfederasyonlarda futbol kulüpleri yalnızca 3 kategoriye ayrılabilir. Bazı ülkelerde ise 3. kategori bile mevcut değildir. Bu husus bir kitadaki ya da ülkedeki futbolun gelişmişlik derecesiyle alakalıdır.

tır. Böylece her kulübün kategorisi konfederasyon bazında kolayca bulunacaktır. Örneğin; Türkiye Profesyonel İkinci Ligi A Kategorisi bir takım, TFF'nin sınıflandırmasında ikinci kategoride yer alır.

Yetiştirme masraflarını hesaplarırken futbolcunun yeni kulübünün, o futbolcuyu kendisi yetiştirseydi ne kadar masraf yapması gerektiği hususu göz önüne alınır. Ayrıca hemen belirtelim ki, futbolcunun 12 ila 15. yaş gününün bulunduğu sezon arasındaki 4 yıllık tescil süresi için hesaplamada, futbolcunun kulübünün kategorisine bakılmaksızın dördüncü kategori esas alınır.

“Bir futbolcunun ilk defa profesyonel olarak tescil edilmesi (ilk defa profesyonelliğe geçiş)” halinde yetiştirme bedeli, Yeni kulübün kategorisinde gösterilen yetiştirme masrafı ile eski kulübünde veya kulüplerinde tescilli olarak yetiştirildiği yıl sayısı çarpılır. Bir profesyonel futbolcunun profesyonel statüsünü bozmadan, farklı iki federasyona bağlı kulüpler arasında, 23. doğum gününü içine alan sezonun sonuna kadar gerçekleşen transferinde ise yetiştirme bedeli hesaplamasında da yeni kulübün kategorisinde gösterilen yetiştirme masrafı ile eski kulübünde veya kulüplerinde tescilli olarak yetiştirildiği yıl sayısı çarpılır.

5. Avrupa Birliği ve Avrupa Ekonomik Bölgesi İçerisinde Yapılan Uluslararası Futbolcu Transferinde Yetiştirme Bedelinin Hesaplanmasındaki Özel Düzenlemeler

FIFA talimatı, “Avrupa Birliği” ve “Avrupa Ekonomik Bölgesi” içerisinde yapılan uluslararası transferler için özel bir düzenlemeye gitmiştir. Buna göre, bir futbolcu düşük kategorideki bir kulüpten yüksek kategorideki bir kulübe geçtiğinde, her iki kulübün kategorisinde belirtilen masrafların aritmetik ortalaması üzerinden, yüksek kategorideki bir kulüpten düşük kategorideki bir kulübe geçtiğinde ise, düşük kategorideki kulübün kategorisinde belirtilen masraf üzerinden yetiştirme bedeli hesaplanacaktır. Bir futbolcunun sözleşmesinin sona ermesinden en az 60 gün önce, kulübü o futbolcuya yazılı olarak yeni bir sözleşme¹⁵ teklif etmez ise kulüp, o futbolcunun başka bir kulübe geçmesinden dolayı yetiştirme bedeli talep etme hakkını kaybeder; meğerki kulüp yetiştirme bedelini hak ettiğini ispat etmiş olsun. Ancak böyle bir ispat çok zordur ve nadiren söz konusu olabilir. Örneğin futbolcuya profesyonel olarak sözleşme teklif edilemeyecek aşağı bir lige düşen takım, o futbolcuya profesyonel sözleşmeyi onu istemediği için değil buna cevaz verilmediği için teklif edemiyor demektir. Bu durumda kulüp yetiştirme bedeline

(15) Futbolcusuna teklif edeceği sözleşmedeki bedel, en az daha önceki sözleşmesinde yer alan bedel kadar olmalıdır.

hak kazandığını iddia ve ispat edebilir.

6. Federasyonun Yetiştirme Bedelini Kendi Adına Talep Etmesi

Kural olarak bir kulübün bağlı bulunduğu federasyon, o kulüp adına kulübün hak ettiği yetiştirme bedelini talep ya da dava edemez¹⁶. FIFA düzenlemelerine göre, eğer bir profesyonel futbolcu ile onu yetiştiren kulüplerden hiçbiri ile irtibat kurulamaz ise¹⁷ ya da futbolcunun ilk defa profesyonel olarak federasyona tescilden itibaren 18 ay içerisinde onu yetiştiren kulüplerden hiçbiri ortaya çıkmaz ise yetiştirme bedeli, o futbolcunun yetiştirdiği federasyona ya da futbolcu birden fazla ülkede yetişmiş ise bütün federasyonlara orantılı olarak ödenir. Federasyonlar bu bedeli, *genç futbolcu yetiştirme programlarında* kullanabilirler. Futbolcunun 12 yaşına kadar yetiştirdiği kulüplerin bir kısmının tespit edilmesi halinde tespit edilemeyen yetiştirme periyodu için ödenmesi gereken yetiştirme bedeli de federasyonlara ödenir. Yetiştirme bedeli, tescilden 18 ay sonra, şartları oluşmuş ise Federasyon tarafından talep edilebilir. Ancak unutulmamalıdır ki, *yetiştirme be-*

delinin talep edilebilmesi için 2 yıllık hak düşürücü süre göz önüne alındığında federasyonun yetiştirme bedelini kendi adına talep edebilmesi için yalnızca altı ay süresi kalmaktadır

7. İhtilafların Halli

Uluslararası futbolcu transferinde yetiştirme bedelinin hesaplanmasından ve ödenmesinden doğan ihtilaflara FIFA'nın Uyuşmazlıkları Çözmekle Görevli Komitesi bakar. Bu komitenin kararlarına CAS'da tahkim yoluna gidilebilir.

8. Yetiştirme Bedelinin Ödenmemesinin Sonuçları

Ulusal transferlerde yetiştirme bedelinin ödenmemesi halinde sözleşmenin tescil edilmemesi gibi bir durum söz konusu olsa da özellikle uluslararası transferlerde yetiştirme bedeli ödenmediği takdirde Federasyon bazında bir yaptırım olabiliyor. FIFA bu konuda bayağı ciddi bir tutum içerisinde. Hatırlayacak olursak birçok kulübümüze puan silme, alt lige düşürme gibi cezalar gelmiştir. Bu cezaları ülke federasyonlarının uygulamadığı durumlarda ise müsabakalardan ülke olarak men edilmeye varan yaptırımlarla karşılaşılabilir.

(16) Federasyon bu bedeli ancak vekaleten talep ya da dava edebilir.

(17) Federasyonun yetiştirme bedelini kendi adına talep hakkı bir kulübün hangi nedenle olursa olsun yetiştirme bedelini talep etmemesi (ör: yetiştirme bedeli almaya hakkı olduğunu bilmemesi) ya da örneğin iflas gibi nedenlerle talep edecek kulübün artık bulunmaması durumlarında söz konusu olur.